

Dimitrije Popović: *Čudotvorac Cetinjski*

Ako je tačna ona misao Karla Krausa da se „na jednom pravom portretu mora prepoznati koji ga je slikar slikao“, onda su Dimitrijevi portreti očigledno prepoznatljivi. Ne samo stoga što odražavaju srž čuvene poetike, već i što odaju suštinu njegove umjetničke strasti.

Likovne misli Dimitrijeve nalaze posebnu izdašnost crnogorskih povijesno-književnih i drugih tema, pri čemu je u središtu zbivanja – privlačenje (meta)fizičkog. Umjetnik obično bira složene, višeslojne ličnosti, čija svojstva najčešće bivaju i oprečna. To su graničnici autorove znatiželjne linije koja, u godini velikog jubileja dopire do Petra I Petrovića, kome Crna Gora, ondašnja a i današnja, duguje u duhovnom, istorijskom i stvaralačkom smislu.

I, kako nam to Dimitrije približava Petra I? Već samim nazivom grafičke mape, sugerise prvjenstvo sakralnog, a opet duboko utemeljenog u crnogorskom prostoru. *Čudotvorac Cetinjski* istovremeno prodorna je i smirena ličnost, obavijena mističnim oreolom. U zaposjednutoj tišini on stoluje, tišini zemlje kamenite koja se, ako je sudeći po izvorima iz tog vremena, može preći „u dužinu za 10 časova, a u širinu za 6 časova.“... Ali uistinu je to sav jedan svijet.

Između kletve i blagoslova, sjedinjen s pejzažima kamenog mora i strašnim simbolima praiskona – vladari lik Petra I. Gospodari i umjetnošću. Sa ovih radova tako čitamo moguće obraćanje Svetog Petra Cetinjskog nama koji ga pokušavamo odgonetnuti i posredstvom Dimitrijevih kompozicija. Njegove poruke, simboli onoga čiji je čudesni život svjedočanstvo za nezaborav, svevremeni su kodovi odživljenog bića patnje i mudrosti. I nikada, dok posmatramo Dimitrijeve upečatljive radove, ne čujemo iste riječi, baš kao što nam se pogled *Čudotvorca* nikada neće ukazati jednokrako.

Pojavom ove grafičke mape, opet je Cetinje rodno mjesto vrhunske umjetnosti. Kao da nam se s najviše tačke obraća *Čudotvorac Cetinjski*, a da se to u isti mah obraća *Crnogorac svemogućem Bogu*. Tu se već sljubljuju umjetnikove pasije: opet Dimitrije izučava susret crnogorskih opreka. Njegova kreacija sjedinjuje lik s pejzažom. Svetitelja i vladara, pisca istorije i pisca stihova, potpuno različito viđenog očima putopisaca i savremenika, naših i izvanjih.

Dimitrijevi potezi ide pravo u lik, u svijest – pravo. I prodire u prošlost i njene odjeke. Predočava nam prije svega lik čovjeka, mudrog i hrabrog, poštovanog i progonjenog. Arhimandrit i vojskovođa, zakonodavac i vizionar, duhovnik i jezikutvorac, lik istorijski poznat tek iz dvije ili tri vizuelne predstave. Surov i blag, ćutljiv i rječit. Onaj koji proklinje i koji je prvi među mučenicima; pomiritelj i poliglota. Stoik i plemić. Petar, Petrović, sveti... Petar naš neznanog imena.

Sve te osobine Dimitrije oslikava vjerodostojno i impresivno. Multiplikacija poznatih likova izvodi se umješnom rukom i mišlju autora koji u svom daru objedinjuje mnoštvo filozofskih konotacija.

Dok do nas dopire snaga svetiteljevog djela, ne možemo a da se ne prisjetimo pjesme „Mitropolit“ Mladena Lompara koji je u literaturi volio uzgredne sudbine poput one storije o Opatu Dolčiju, Dubrovčaninu što je jedno vrijeme bio uz Petra I.

„U zlo sjeme i zlo vrijeme
rastu sveci –
izgovori tiho
sluteći svoje mjesto u crkovnom kalendaru
suzom
kletvom
i mušketom –
opet izgovori tiho
gledajući suncu pravo u oko
da bi vidio svjetlost kad zatvori kapke
i učini mu se da je to odgovor“

Kao da nam i sam Dimitrije sugerise odgovor blizak oštroumnoj i mističnoj pojavi *Čudotvorca Cetinjskog*. Ako bi se sačinila crnogorska istorija kroz likove, moguće da bi lik Petra I bio dominantan. (Tek kad bi njegova riječ presudila, pomislili bismo.) Zaštitnički nam se ovdje javlja *Čudotvorac Cetinjski*, u nekom bdjenju nad Crnom Gorom, kao što nam se i Dimitrijevi jasni umjetnički pokret ukazuje kao obnovljena misao o zemlji.

Nije Dimitrijevo djelo samo današnja izložba, niti je samo sutrašnje svjedočanstvo, koliko je snažan motiv za umjetnost i odgonetanje, za razvijanje istoriografske metafikcije, paralelno u likovnoj umjetnosti i literaturi. Stapanje vrhunske umjetnosti i povijesti odvija se rafiniranom linijom koja vodi do neke omamljujuće svjetlosti.

I tako stvara Dimitrije, *gledajući suncu pravo u oko*. Zahvalni smo našem umjetniku što je na čudo nastanka i opstanka Crne Gore, oličeno u Petru I, odgovorio jedinstvenom likovnom poslanicom.

Pavle Goranović